

Bageallekagerne eller baka alla kakorna

Hvorfor dansk er sværere at tilegne sig end svensk

Af Anne-Marie Hatami-Rezania, sprog lærer

En række forhold i det danske talesprog gør, at det er svært at skelne mellem stavelser og ord. Det betyder blandt andet, at danske børn lærer at opfatte enkeltord senere end svenske børn, og det sætter vores udenlandske kursister på en hård prøve, når de skal lære at forstå dansk og udtale det som en voksen indfødt dansk sprogbruger.

Vi har her i bladet (...i dialog, nr. 3) tidligere refereret til en undersøgelse af børn fra forskellige landes evne til at genkende og dermed lære enkeltord. Undersøgelsen viste blandt andet, at danske børn i en alder af 15 måneder "kun" har et såkaldt receptivt ordforråd på 80 ord, dvs. de er i stand til at forstå 80 ord, mens svenske børn på samme alder kan forstå 130 ord. Dette på trods af, at dansk og svensk er meget nærtbeslægtede sprog og ligner hinanden i ordforråd og grammatik. Et halvt år senere er de danske børn dog på højde med de svenske.

Undersøgelsen var lavet af Center for Børnesprog, og omfattede 18 indoeuropæiske sprog.

Da international forskning peger på, at konsonanter spiller en

vigtig rolle for forståelsen af ord, har Center for Børnesprog efterfølgende undersøgt fordelingen af konsonantlyde og vokallyde i de 18 sprog. Denne undersøgelse viste, at dansk var det mest vokalrige sprog, og Dorthe Bleses fra Center for Børnesprog mener derfor, at der med stor sandsynlighed er sammenhæng mellem sprogets antal af vokallyde og sprogets sværhedsgrad.

Endelser opslugt af forudgående vokaler, forsvundne konsonanter og konsonanter, der opfører sig som vokaler

I talesproget er der ikke pauser mellem ordene, de er ikke adskilt af mellemrum som i det skrevne sprog. Og når der er mange vokallyde, får det ordene til at flyde endnu mere sammen, og der er ikke rigtig noget, der markerer, hvornår et ord slutter, og et nyt begynder.

Inddelingen i stavelser og ord besværliggøres yderligere af, at vi i dansk talesprog ofte lader det tryksvage e opsluge af den foregående vokal, den såkaldte e-assimilation (schwa-assimilation) som fx i lade, der i stedet for at udtales i to stavelser [la:ðə] bliver til [la:ð].

En del konsonanter, som tidligere adskilte stavelserne er i tidens løb helt forsvundet. Engang har man kunnet høre g'et i ordet bage, men nu er det nærmest forsvundet og e'et er as-

simileret [ba:], og derfor smelter det i eksemplet bage alle kagerne sammen med a'et i alle, så vi får udtalen: [ba.a|ka:ɲə] modsat det svenske baka alla kakorna, som udtales som det skrives og med tydelig adskillelse mellem ordene.

R'et i kagerne er en såkaldt halvokal, dvs. en konsonant, der opfører sig som en vokal. Andre eksempler på halvokaler er fx det bløde d [ð] som i mad [mað], v der nærmest lyder u i fx lov, og j der blot er en i-lyd som i fx hej. Disse halvokaler adskiller sig fra andre konsonanter ved at tungen ikke spærrer vejen for lyden, men har fri passage ud gennem munden. Konsekvensen er, at halvokalerne smelter sammen med omkringstående vokaler, og dermed ikke artikuleres adskilte.

Danskere taler hurtigere end svenskere

En anden forskel på svensk og dansk tale er, at danskerne taler hurtigere end svenskerne. To hollandske forskere har undersøgt, hvordan hhv. svenskere og danskere læser de samme sætninger op. Det viste sig, at danskerne læste den samme sætning 40% hurtigere end svenskerne. Forskerne konkluderer derfor, at danskerne simpelthen har et hurtigere talesprog. Hastigheden kombineret med sammensmeltningen af stavelser og ord gør, at danske børn skal lede længere, inden de har sprog nok til at generalisere sprogets lyde. De skal vente længere, før de har bevis for, at et ord er et ord.

Alle "sjusker" med udtalen, men det er tegn på, at man er en god sprogbruger

For nylig er der lavet en undersøgelse af børns tilegnelse af datidsendelser inden for de nordiske sprog. Også her viste det sig, at danskerne lærte at skelne datidsendelser senere end svenske børn. Det kan ikke undre, når man tænker på, hvor

svært det er blevet at høre forskel på malet og malede, når t'et i malet udtales som et blødt d [ma:læð], og det sidste e i malede assimileres [ma:læð].

Ruben Schachtenhaufen fra Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi på CBS i København, er ved at færdiggøre sin ph.d. om reglerne for reduktioner, eller som han også kalder det, sjusk, i det danske talesprog. Han anfører, at når man snupper endelser af eller springer "unødvendige" lyde over, så er det et tegn på, at man mestrer sproget godt og ikke spilder modtagerens tid med unødigt information. Det er noget, man gør på alle sprog. Også svenskerne "sjusker" med deres sprog. Det kan fx være svært at høre forskel på st, stj, k, kj og skj, hvis det står i begyndelsen af et ord, de bliver alle sammen til en slags sjø-lyd. Men det har ikke betydning for adskillelsen af ord.

Fokus på tryk og reduktioner i udtaleundervisningen

Dansk er et trykrytmisk sprog i modsætning til svensk, som mere er et tonesprog. I dansk har vi særlige regler for sætningstryk, og der skal være lige lang afstand mellem trykkene. Derfor har vi tendens til at korte tryksvage ord af, især hvis der er mange af dem mellem trykkene, og på den måde kommer vokaler og halvokaler til at glide over i hinanden. Derfor er vi også nødt til at undervise/træne vores kursister i sætningstryk og i såvel formel som (især) reduceret udtale. Ikke blot for at kursisterne kan få deres sprog til at "lyde dansk", men i lige så høj grad for at gøre dem i stand til at forstå, hvad danskere siger, til at afkode ordene i den særlige danske udtale.

Læs mere i ...i dialog nr. 3 og 4 samt på

http://www.sdu.dk/Om_SDU/Institutter_centre/C_Boernesprog og <http://schachtenhaufen.dk/>

Sprogcentrets kursisters fordeling på danskuddannelser

September 2011

	Vejle	Fredericia	E&U	I ALT
Danskuddannelse 1	23	10	0	33
Danskuddannelse 2	286	90	2	378
Danskuddannelse 3	95	73	23	191
Rekvireret undervisning	21	4	75	100
INTRODANSK	0	0	0	0
	425	177	100	702
FVU-læsning	74	46	0	120
I ALT	499	223	100	822